

PATVIRTINTA
Lietuvos banko Priežiūros tarnybos direktoriaus
2014 m. gegužės 27 d. sprendimu Nr. 241-91

DRAUDIMO ĮMONIŲ PERSPEKTYVINIO RIZIKOS VERTINIMO, ATLIEKAMO PAGAL SAVO RIZIKOS IR MOKUMO VERTINIMO PRINCIPUS, GAIRĖS

Gairių tikslas – užtikrinti, kad draudimo ir perdraudimo įmonės (toliau – draudimo įmonė) bei draudimo ir perdraudimo įmonių grupės (toliau – įmonių grupė) iki Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (toliau – „Mokumas II“ direktyva) įsigaliojimo įdiegtų rizikos ir kapitalo valdymo vidaus procesus, kurie atitiktų „Mokumas II“ direktyvoje nustatytus savo rizikos ir mokumo vertinimo (*angl. own risk and solvency assessment*) reikalavimus.

I SKYRIUS TEISINIS PAGRINDAS

1. Gairių teisinis pagrindas – Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos (*angl. European Insurance and Occupational Pensions Authority*) (toliau – EIOPA) paskelbtos Įmonės perspektyvinio rizikos vertinimo gairės (parengtos pagal savo rizikos ir mokumo vertinimo principus) Nr. EIOPA_CP_13/09 LT.

II SKYRIUS TAIKYMO SRITIS IR SUBJEKTAI

2. Gairės taikomos Lietuvos Respublikoje registruotoms draudimo įmonėms ir įmonių grupėms, atliekančioms kapitalo, apskaičiuoto įvertinus riziką, su kuria susiduria ar gali susidurti įmonė, pakankamumo vertinimą.

3. Įmonių grupėms mutatis mutandis taikomi Gairių IV dalies I skyriaus reikalavimai.

III SKYRIUS VARTOJAMOS SĄVOKOS

4. Gairėse vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos draudimo įstatyme.

IV SKYRIUS GAIRĖS

I SKIRSNIS PERSPEKTYVINIO RIZIKOS VERTINIMO REIKALAVIMAI

Proporcingumo principo taikymas

5. Atsižvelgiant į draudimo įmonės veiklai būdingos rizikos pobūdį, mastą ir sudėtingumą, draudimo įmonėje turėtų būti įdiegti ir vidaus dokumentuose aprašyti perspektyvinio rizikos vertinimo, atliekamo pagal savo rizikos ir mokumo vertinimo principus, (toliau – perspektyvinis rizikos vertinimas) procesai ir tinkami bei pakankami perspektyvinio rizikos vertinimo metodai, atitinkantys įmonės organizacinę struktūrą ir rizikos valdymo sistemą.

Bendrosios perspektyvinio rizikos vertinimo nuostatos

6. Draudimo įmonė, atlikdama perspektyvinį rizikos vertinimą, turėtų:

6.1. įvertinti bendrą kapitalo poreikį (angl. *overall solvency needs*), atsižvelgdama į specifinį įmonės rizikos pobūdį, įmonėje patvirtintas rizikos tolerancijos ribas ir verslo plane nustatytą įmonės strategiją (bendras kapitalo poreikis apima turta, būtiną įsipareigojimams padengti, įskaitant techninius atidėjinius, teisės aktuose nustatytus kapitalo reikalavimus, taip pat vidaus kapitalo poreikį);

6.2. nustatyti, ar užtikrinama nuolatinė atitiktis „Mokumas II“ direktyvoje nustatytiems mokumo kapitalo ir minimalaus kapitalo reikalavimams (angl. *Solvency Capital Requirement and Minimum Capital Requirement*) (toliau – „Mokumas II“ kapitalo reikalavimai) bei techninių atidėjinių reikalavimams;

6.3. nustatyti, ar įmonės rizikos pobūdis reikšmingai skiriasi nuo prielaidų, pagal kurias yra apskaičiuotas „Mokumas II“ mokumo kapitalo reikalavimas.

7. Draudimo įmonė, atlikdama perspektyvinį rizikos vertinimą du tūkstančiai keturioliktais metais, turėtų vadovautis tik Gairių 6.1 papunktyje, o du tūkstančiai penkioliktais metais – Gairių 6.1–6.3 papunkčiuose nustatytais reikalavimais. Draudimo įmonė, atlikdama perspektyvinį rizikos vertinimą pagal Gairių 6.2 ir 6.3 papunkčių reikalavimus, turėtų vadovautis EIOPA „Mokumas II“ kapitalo reikalavimų ir techninių atidėjinių apskaičiavimo technine specifikacija.

8. Rengdamasi įgyvendinti „Mokumas II“ direktyvos reikalavimus, draudimo įmonė, kuri ketina teikti prašymą leisti naudoti vidaus modelį:

8.1. atlikdama perspektyvinį rizikos vertinimą pagal Gairių 6.2 papunktyje nustatytus reikalavimus, turėtų įvertinti, ar užtikrinama nuolatinė atitiktis „Mokumas II“ kapitalo reikalavimams, apskaičiuotiems pagal vidaus modelį ir standartinę formulę, kad būtų pasirengta tam atvejui, jei priežiūros institucija atmestų draudimo įmonės prašymą leisti naudoti vidaus modelį;

8.2. neprivalo atlikti perspektyvinio rizikos vertinimo pagal 6.3 papunktyje nustatytus reikalavimus.

Valdybos vaidmuo perspektyvinio rizikos vertinimo procese

9. Draudimo įmonės valdyba turėtų:

9.1. patvirtinti perspektyvinio rizikos vertinimo politiką;

9.2. aktyviai dalyvauti perspektyvinio rizikos vertinimo procese, t. y. vadovauti atliekant perspektyvinį rizikos vertinimą ir tikrinti jo rezultatus;

9.3. užtikrinti, kad veiklos planavimo, kapitalo valdymo, naujo produkto kūrimo ir diegimo procesuose būtų atsižvelgta į įmonės perspektyvinio rizikos vertinimo rezultatus ir vertinimo metu nustatytus trūkumus;

9.4. užtikrinti, kad būtų kaupiama informacija, kuri priežiūros institucijai padėtų suprasti, kaip buvo atliktas perspektyvinis rizikos vertinimas, ir leistų patikrinti ir įvertinti perspektyvinio rizikos vertinimo proceso kokybę.

Perspektyvinio rizikos vertinimo politika

10. Draudimo įmonės valdybos patvirtintoje perspektyvinio rizikos vertinimo politikoje turėtų būti nustatyti bent:

10.1. įmonėje įdiegti perspektyvinio rizikos vertinimo procesai ir procedūros;

10.2. rizikos pobūdžio, patvirtintų rizikos tolerancijos limitų ir bendro kapitalo poreikio sąsajos;

10.3. informacija apie:

10.3.1. testavimo nepalankiausiomis sąlygomis, jautrumo analizės, atvirkštinio testavimo (angl. *reverse stress test*) ar kitokios atitinkamos analizės metodus bei periodiškumą;

10.3.2. duomenų kokybės standartus;

10.3.3. nustatytą perspektyvinio rizikos vertinimo periodiškumą bei nustatyto periodiškumo pakankamumo pagrindimą, ypač atsižvelgiant į įmonės rizikos pobūdį ir bendro kapitalo poreikio svyravimus, palyginti su įmonės nuosavomis lėšomis;

10.3.4. perspektyvinio rizikos vertinimo atlikimo terminus ir aplinkybes, kurioms esant reikėtų atlikti neeilinį perspektyvinį rizikos vertinimą.

Atlikto perspektyvinio rizikos vertinimo dokumentai

11. Draudimo įmonė turėtų tinkamai pagrįsti kiekvieną atliktą perspektyvinį rizikos vertinimą ir jo rezultatus registruoti vidaus dokumentuose, kuriuose turėtų būti pateikta bent:

11.1. atskiros rizikos aprašymas, paaiškinimas bei analizė;

11.2. rizikos vertinimo sąsajos su kapitalo paskirstymo procesu aprašymas ir paaiškinimas, kaip buvo atsižvelgta į patvirtintas rizikos tolerancijos ribas;

11.3. paaiškinimas, kaip vertinama rizika, kuri nebuvo įvertinta apskaičiuojant mokumo kapitalo reikalavimą;

11.4. informacijos, kurią įmonė naudojo atlikdama perspektyvinį rizikos vertinimą, paaiškinimas:

11.4.1. detalus vertinimo proceso struktūros aprašymas bei prielaidų, kurios buvo taikytos, atliekant vertinimą, sąrašas ir pagrindimas;

11.4.2. rizikos rūšių tarpusavio priklausomybės nustatymo proceso, jei buvo taikytas, aprašymas;

11.4.3. pasirinkto pasikliovimo lygmens pagrindimas;

11.4.4. testavimo nepalankiausiomis sąlygomis arba jautrumo analizės aprašymas ir informacija, kaip buvo atsižvelgta į šios analizės rezultatus;

11.4.5. informacija, kaip buvo įvertintas parametru ir duomenų neapibrėžtumas;

11.5. informacija apie apskaičiuotus bendro kapitalo poreikio vieniems metams ir ilgesniam laikotarpiui dydžius bei paaiškinimas, kaip įmonė ketina užtikrinti kapitalo pakankamumą;

11.6. veiksmų planai, parengti atlikus perspektyvinį rizikos vertinimą, jei reikia, apimantys papildomo kapitalo pasitelkimą ir draudimo įmonės finansinės padėties atstatymo terminus;

11.7. išvados dėl nuolatinės atitikties teisės aktuose nustatyto mokumo kapitalo, minimalaus kapitalo ir techninių atidėjinių reikalavimams užtikrinimo ir jų pagrindimas;

11.8. atliktų vidaus modelio pakeitimų, kurių poreikis išaiškėjo atliekant perspektyvinį rizikos vertinimą, paaiškinimas;

11.9. skirtumų tarp įmonės rizikos pobūdžio ir prielaidų, kuriomis remiamasi atliekant mokumo kapitalo reikalavimo skaičiavimą identifikavimas ir paaiškinimas; jei skirtumai yra reikšmingi ir mokumo kapitalo reikalavimas yra per mažas arba per didelis, dokumentuose turėtų būti nurodyta, kokių priemonių buvo arba bus imtasi;

11.10. vidinių ir išorinių veiksnių, į kuriuos buvo atsižvelgta, atliekant perspektyvinį rizikos vertinimą, paaiškinimas;

11.11. įmonės vadovybės numatomų veiksmų ir jų įtakos perspektyviniam rizikos vertinimui paaiškinimas ir pagrindimas;

11.12. informacija apie tai, kaip valdyba atliko perspektyvinio rizikos vertinimo proceso vertinimą.

Perspektyvinio rizikos vertinimo vidaus ataskaita

12. Draudimo įmonės valdybai ne rečiau kaip kartą per metus turėtų būti pateikta perspektyvinio rizikos vertinimo vidaus ataskaita, kurioje nurodyta informacija apie atliktą perspektyvinio rizikos vertinimo procesą bei vertinimo rezultatai. Vidaus ataskaitoje turėtų būti išsamiai informacija, kuria vadovaudamasi įmonės valdyba galėtų priimti strateginius sprendimus. Draudimo įmonės valdybai patvirtinus vidaus ataskaitą, atsakingiems darbuotojams turėtų būti pateikta bent jau informacija apie vertinimo rezultatus ir valdybos sprendimus dėl perspektyvinio rizikos vertinimo.

Perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaita priežiūros institucijai

13. Draudimo įmonė priežiūros institucijai turėtų pateikti perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaitą per dvi savaites po to, kai ją peržiūrėjo ir patvirtino valdyba. Priežiūros institucijai skirtoje ataskaitoje turėtų būti nurodyta:

- 13.1. perspektyvinio rizikos vertinimo rezultatai;
- 13.2. perspektyvinio rizikos vertinimo rezultatus paaiškinanti informacija, atskleidžianti:
 - 13.2.1. rizikos rūšis, su kuriomis susiduria ar gali susidurti įmonė, ir jų reikšmingumo įvertinimą;
 - 13.2.2. scenarijus, kurie daro reikšmingą įtaką įmonės rezultatams;
 - 13.2.3. nustatytas rizikos valdymo silpnąsias vietas ir problemas;
 - 13.2.4. įmonės atliktų testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus;
 - 13.2.5. įmonės vadovybės veiksmus ar pasitelktas rizikos mažinimo priemones, skirtas rizikai valdyti, pasiūlytas rizikos valdymo priemones tai rizikai, kuri nebuvo įvertinta apskaičiuojant mokumo kapitalo reikalavimą;
 - 13.2.6. kita informacija, kuri leistų priežiūros institucijai suprasti įmonės perspektyvinio rizikos vertinimo procesą ir rezultatus;
- 13.3. įmonės veiksmas, kurių numatoma imtis, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus.
- 13.4. metodai ir pagrindinės prielaidos, kurie buvo taikyti atliekant perspektyvinį rizikos vertinimą;
- 13.5. bendro kapitalo poreikio, teisės aktuose nustatyto mokumo kapitalo reikalavimo ir įmonės nuosavų lėšų palyginimas.

14. Jei, draudimo įmonės nuomone, vidaus ataskaita yra pakankamai detali ir atitinka 13.1–13.5 papunkčiuose nustatytus minimalius perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaitos priežiūros institucijai reikalavimus, draudimo įmonė gali pateikti vidaus ataskaitą priežiūros institucijai.

Bendro kapitalo poreikio vertinimas

15. Draudimo įmonė, vertindama bendro kapitalo poreikį, turėtų apskaičiuoti bendro kapitalo poreikio dydį ir paaiškinti reikšmingas rizikos rūšis, kurios buvo įvertintos atliekant skaičiavimą. Siekdama tinkamai apskaičiuoti bendrą kapitalo poreikį, draudimo įmonė turėtų atlikti nustatytos reikšmingos rizikos testavimą nepalankiausiomis sąlygomis arba jautrumo analizę, naudodama įvairius scenarijus, kai tai yra tikslinga.

16. Bendro kapitalo poreikio vertinimas turėtų būti perspektyvinis ir apimti įmonės veiklą per vidutinės ir ilgos trukmės laikotarpį. Draudimo įmonė turėtų nustatyti kapitalo poreikį per planuojamos veiklos laikotarpį, įvertindama vidinius ir išorinius rizikos veiksnius, galinčius pasireikšti vidutinės ir ilgos trukmės laikotarpiu.

17. Draudimo įmonė vertindama bendro kapitalo poreikį gali naudoti kitokius pripažinimo ir vertinimo metodus, negu nurodyta „Mokumas II“ direktyvoje. Tokiu atveju įmonė

turėtų paaiškinti, ar kitokių pripažinimo ir vertinimo metodų naudojimas leidžia geriau atsižvelgti į įmonės rizikos pobūdį, patvirtintas rizikos tolerancijos ribas ir veiklos strategiją, kartu laikantis reikalavimo užtikrinti patikimą ir apdairų įmonės valdymą.

18. Kai bendro kapitalo poreikio vertinimui atlikti buvo taikyti kiti nei „Mokumas II“ direktyvoje nustatyti pripažinimo ir vertinimo metodai, draudimo įmonė nuo 2015 metų, vadovaudamasi EIOPA parengta technine specifikacija, turėtų kiekybiškai įvertinti kitokių pripažinimo ir vertinimo metodų poveikį bendro kapitalo poreikio vertinimui ir informaciją apie tai pateikti perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaitoje.

19. Draudimo įmonė, besirengianti įgyvendinti „Mokumas II“ direktyvą ir ketinanti teikti prašymą leisti naudoti vidaus modelį, apskaičiuodama bendrą kapitalo poreikį, turi įvertinti:

19.1. kokią įtaką mokumui turėtų į vidaus modelį neįtrauktos reikšmingos rizikos rūšys arba verslo linijos;

19.2. kokia yra tarpusavio sąveika tarp įtrauktos ir neįtrauktos į vidaus modelį rizikos;

19.3. riziką, kuri gali lemti vidaus modelio pokyčius.

Atitiktis kapitalo reikalavimams

20. Atlikdama perspektyvinį rizikos vertinimą, kuriuo siekiama nustatyti, ar užtikrinama nuolatinė atitiktis „Mokumas II“ kapitalo reikalavimams, draudimo įmonė turėtų įvertinti bent jau šiuos aspektus:

20.1. galimus reikšmingus rizikos pobūdžio pokyčius ateityje;

20.2. nuosavų lėšų dydį ir kokybę per visą planuojamos veiklos laikotarpį;

20.3. nuosavų lėšų struktūrą pagal lygius ir tai, kaip ši struktūra visą planuojamos veiklos laikotarpį gali kisti dėl išpirkimo, grąžinimo ir termino suėjimo.

Atitiktis techninių atidėjinių reikalavimams

21. Atliekant perspektyvinį rizikos vertinimą, asmuo, atsakingas už aktuarinės funkcijos įgyvendinimą, turi nustatyti, ar užtikrinama nuolatinė atitiktis „Mokumas II“ direktyvoje apibrėžtiems techninių atidėjinių skaičiavimo reikalavimams, ir identifikuoti galimą riziką, kylančią dėl neapibrėžtumo, susijusio su šiuo skaičiavimu.

Nukrypimas nuo prielaidų, pagal kurias apskaičiuojamas mokumo kapitalo reikalavimas

22. Atlikdama perspektyvinį rizikos vertinimą, draudimo įmonė turėtų nustatyti, ar rizikos pobūdis nukrypsta nuo prielaidų, pagal kurias apskaičiuotas mokumo kapitalo reikalavimas, ir ar šis skirtumas yra reikšmingas. Atlikdama vertinimą, draudimo įmonė visų pirma gali atlikti kokybinę analizę. Jei analizės rezultatai rodo, kad nukrypimas yra nereikšmingas, kiekybinė analizė gali būti neatliekama.

Perspektyvinio rizikos vertinimo periodiškumas

23. Draudimo įmonė perspektyvinį rizikos vertinimą turėtų atlikti ne rečiau kaip kartą per metus. Draudimo įmonė turėtų nedelsdama atlikti perspektyvinį rizikos vertinimą, jeigu yra reikšmingų draudimo įmonės rizikos pobūdžio pokyčių (pavyzdžiui, nusprendusi pradėti vykdyti naujos draudimo grupės veiklą, reikšmingai keisti rizikos tolerancijos limitus, perdraudimo sutarčių limitus arba investicijų portfelio struktūrą ir kita).

II SKIRSNIS

ĮMONIŲ GRUPĖS PERSPEKTYVINIO RIZIKOS VERTINIMO REIKALAVIMAI

Įmonių grupės perspektyvinio rizikos vertinimo apimtis

24. Įmonė, atsakinga už valdymo reikalavimų įvykdymą grupės lygiu, turėtų nustatyti įmonių grupės perspektyvinio rizikos vertinimo procesą, atitinkantį grupės struktūrą ir rizikos pobūdį. Visos įmonės (draudimo, perdraudimo, ne draudimo ir ne perdraudimo įmonės, reguliuojamos ir nereguliuojamos įmonės, esančios Europos ekonominės erdvės teritorijoje ir už jos ribų), kurioms taikoma grupės priežiūra, turi būti įtrauktos atliekant grupės perspektyvinį rizikos vertinimą.

Įmonių grupės bendra perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaita priežiūros institucijoms

25. Įmonė, atsakinga už valdymo reikalavimų įvykdymą grupės lygiu, gali prašyti grupės priežiūros institucijos leisti rengti bendrą perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaitą. Tokiu atveju:

25.1. Grupės priežiūros institucija turėtų nuspręsti, ar leisti grupei parengti bendrą įmonių grupės perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaitą, jei tam neprieštarauja nė vienas kolegijos narys, kuris kitu atveju gautų atskirą įmonės perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaitą, ir tuo atveju, jeigu priežiūros institucijų kolegijoje nėra kito sprendimų priėmimo proceso.

25.2. Jei vienos arba kelių dukterinių įmonių pagrindinės buveinės yra valstybėje narėje, kurios oficiali kalba yra kita nei ta, kuria parengta bendra įmonių grupės perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaita, atsakingoji priežiūros institucija turėtų pasitarti su grupės priežiūros institucija, priežiūros institucijų kolegija ir pačia grupe prieš pareikalaudama, kad įmonė išverstų įmonės perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaitos dalį, kurioje aptariama ta dukterinė įmonė, į oficialią valstybės narės, kurioje yra įkurta pagrindinė dukterinės įmonės buveinė, kalbą.

26. Įmonė, atsakinga už valdymo reikalavimų įvykdymą grupės lygiu, prašydama leisti pateikti bendrą įmonės perspektyvinio rizikos vertinimo ataskaitą, turėtų paaiškinti, kaip į ją bus įtrauktos dukterinės įmonės ir kaip dukterinių įmonių valdymo ir priežiūros organai bus įtraukiami į vertinimo ir jo rezultatų tvirtinimo procesus.

Bendrieji įmonių grupės perspektyvinio rizikos vertinimo reikalavimai

27. Įmonė, atsakinga už valdymo reikalavimų įvykdymą grupės lygiu, atlikdama perspektyvinį rizikos vertinimą vidaus dokumentuose turėtų pateikti informaciją bent jau apie tai, kaip, atliekant bendro kapitalo poreikio ir nuolatinės atitikties nustatytoms kapitalo ir techninių atidėjinių reikalavimams vertinimą, buvo:

27.1. identifikuoti grupės nuosavų lėšų šaltiniai ir ar reikalingos papildomos nuosavos lėšos;

27.2. įvertinta galimybė panaudoti, perduoti arba pakeisti nuosavas lėšas;

27.3. įvertinti planai perduoti nuosavas lėšas grupės viduje, jei toks perdavimas turėtų reikšmingos įtakos kuriam nors grupės subjektui, ir tokio perdavimo padariniai;

27.4. įvertintas atskirų įmonių strategijų suderinamumas su grupės lygiu nustatytais strategijomis;

27.5. įvertinta specifinė rizika, su kuria grupė gali susidurti.

Grupei būdingos rizikos poveikio bendram kapitalo poreikiui vertinimas

28. Atsižvelgdama į grupės ypatumus ir į tai, kad tam tikra rizika grupės lygiu gali būti didesnė, įmonė, atsakinga už valdymo reikalavimų įvykdymą grupės lygiu, turėtų tinkamai įvertinti visas grupei būdingos rizikos rūšis ir jų tarpusavio ryšius grupės viduje, taip pat jų poveikį bendram kapitalo poreikiui.

Reikalavimai vidaus modelio naudotojams

29. Tais atvejais, kai ketinama teikti prašymą leisti naudoti vidaus modelį, įmonė, atsakinga už valdymo reikalavimų įvykdymą grupės lygiu, įmonių grupės perspektyvinio rizikos vertinimo vidaus dokumentuose turėtų nurodyti, kurios grupei priklausančios įmonės nenaudos grupės vidaus modelio mokumo kapitalo reikalavimui apskaičiuoti, ir paaiškinti, kodėl.

Susijusių trečiųjų šalių draudimo ir perdraudimo įmonių integravimas

30. Įmonė, atsakinga už valdymo reikalavimų įvykdymą grupės lygiu, atlikdama įmonių grupės bendro kapitalo poreikio vertinimą, veiklos trečiosiose šalyse riziką turėtų įvertinti tokiu pat būdu, kaip ir veiklos Europos ekonominės erdvės valstybėse riziką, ypač atsižvelgdama į kapitalo perkėlimo ir pakeičiamumo galimybę.
